

SKALARJEVO BREZNO — NAJGLOBLJA JAMA V JUGOSLAVIJI

KANIN JE VISOK – IN GLOBOK

ANDREJ GOSAR

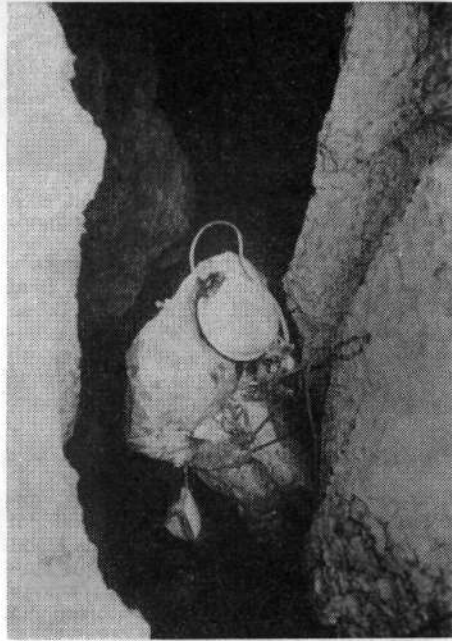
Slovenski jamarji smo letošnjo zimo v treh raziskovalnih akcijah raziskali Skalarjevo brezno na Kaninu do globine 911 metrov. S tem se je jugoslovanski globinski rekord, ki ga je imela zadnja leta Jama na Vjetrenih brdih na Durmitorju z globino 880 metrov, ponovno vrnil v Slovenijo. Na tretjem mestu jugoslovanske lestvice je sedaj 819 metrov globok jamski sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama v Pršivcu nad Bohinjskim jezerom, ki je bil dolga leta prav na vrhu seznama najglobljih.

Vhod v jama, ki nosi ime po koči Petra Skalarja, se odpira na nadmorski višini 2335 metrov na Kaninskih podih v bližini zgornje poti med postajo »D« kaninske žičnice in planinsko kočjo. Odkrili so ga poleti 1986, ko so se na Kaninskih podih pričele sistematične raziskave jam. Že isto leto so jama raziskali do globine 277 metrov, kjer so nadaljnje prodiranje onemogočila zasuta brezna. Opremili so tudi 160 metrov globoko brezno in ga poimenovali Delirium tremens. Naslednje leto so se raziskave jamarjev iz več slovenskih društev nadaljevale. Dosegli so globino 374 metrov in odkrili prek kilometer rovo.

ZIMSKE RAZISKAVE

Na res pravo odkritje pa je bilo potrebno počakati še eno leto, ko se je za zelo ozkim prehodom v globini 230 metrov »odprlo«. Sledil je niz globokih brezen do globine 375 metrov, kjer se prične skoraj 300 metrov dolg meander. To je ozek špranjast rov, visok prek 30 metrov, ki je prehoden le v srednjem delu in predstavlja največji problem pri transportu opreme v jami. Meander se na koncu prevesi v 70 metrov globoko brezno, na dnu katerega je večja polica. Tu na globini 467 metrov se odpira brezno veličastnih razsežnosti, imenovano Apokalipsa. Brezno s premerom okoli 15 metrov je ena sama vertikala brez prekinitve, globoka 204 metre. To je najgloblje notranje brezno, raziskano v kakšni naši jami. Jama se nadaljuje z meandrom, ki ga prekinjajo manjše stopnje, do globine 700 metrov.

Tu so se raziskave jeseni leta 1988 zaključile. Vendar je v jami ostala vsa oprema pripravljena za zimsko sezono; nadaljnje prodiranje bi bilo namreč zaradi vode prenevarno. V primeru močnejšega dežja voda v jami hitro naraste in prek brezen se zlivajo ogromni slapovi. Zato je tako globoke jame varno raziskovati le v zimskem

Globina: 380 metrov; tukaj se začne brezno Apokalipsa, mogočna navpičnica, ki jemlje dah
Foto: Igor Potočnik

času, v stabilnem vremenu, ko ni nevarnosti nenadne odjuge.

Znana je huda nesreča treh čeških jamarjev v Breznu Gortani na italijanski strani Kanina jeseni leta 1987, ki so se po hudem nalivu na površini zadušili na vrveh v globini 450 metrov, ko so se vračali iz globine.

Pri raziskavah Skalarjevega brezna so bili do tedaj najbolj aktivni člani Jamarskega društva Dimnice iz Kopra, sodelovala pa so tudi druga slovenska društva, pazinski jamarji in nekateri jamarji iz Trsta.

Raziskovanje tako globoke jame zahteva seveda izurjene jamarje, vajene globokih brezen in težkih meandrov. Zato je bilo pri raziskavah v tej zimi nujno sodelovanje vseh slovenskih jamarjev, sposobnih dela v globinah blizu 1000 metrov. Vsi smo se zavedali, da je jama prevelik zalogaj za posamezno društvo in da ji bomo le skupaj kos. Raziskovalnih akcij se je udeležilo prek 20 članov Društva za raziskovanje jam iz Kranja in Ljubljane, Jamarskega društva Dimnice iz Kopra, Jamarske sekcije pri PD Tolmin ter po ene akcije še novomeški in logaški jamarji. Zlasti v organizacijskem smislu so bili najbolj aktivni Kranjčani in Koprčani.

Koča Petra Skalarja na Kaninu: le kakšnih deset minut od tod se odpira vhod v Skalarjevo brezno

Tudi brez pomoči PD Bovec, ki nam je v času raziskav omogočilo bivanje v Skalarjevi koči, in kaninskih žičničarjev, ki so nam nudili brezplačen prevoz ljudi in opreme, verjetno ne bi veliko opravili. Zato se jim najlepše zahvaljujemo za posluš, ki so ga pokazali za jamarsko raziskovanje.

VRNITEV REKORDA V SLOVENIJO

Prva akcija je potekala od 25. do 30. decembra lani. Potem ko smo opremili pot do kočice in odkopali vhod v jamo izpod snega, se je prva ekipa treh jamarjev spustila do globine 680 metrov. Tu smo v razširitvi v meandru med dvema breznom uredili bivač v visečih mrežah; dva jamarja sta tu dvakrat bivakirala. Opremila in raziskala sta 70 metrov globoko brezno, se spustila še do polovice naslednjega brezna in dosegla globino okoli 820 metrov. Po 54 urah sta se ob pomoči druge ekipe, ki jima je prišla naproti, vrnila na površino. Medtem je merilna ekipa izmerila večino skoraj 300 metrov dolgega meandra. Te meritve so bile zaradi kratkih vizur (ker meander hitro vijuga) zelo zamudne.

Po tej akciji je bilo že znano, da je slovenski rekord presežen. Ker pa je bilo pod doseženim mestom še najmanj 50 metrov globoko brezno, je bila tudi globina Jame na Vjetrenih brdih, 880 metrov, že blizu.

Lepo vreme brez snega in želja po novih odkritjih sta botrovala odločitvi, da smo se že čez en teden, takoj po letošnjem novem letu, ponovno podali na Kanin. Poleg tega, da raziščemo jamo čim globlje, smo želeli izmeriti tudi vse neizmerjene dele jame.

Tokrat je v jami bivakirala trojica, ki je pod zemljo preživela 48 ur, trije jamarji pa so se spustili do dna in se vrnili na površino brez bivaka v 20 urah. Raziskali so tri brezna (55 m, 30 m in 24 m globoka) in se ustavili na globini 896 metrov v meandru z izredno ozkimi prehodi. Zaradi pomanjkanja časa (ker je bilo potrebno jamo še izmeriti) so se tu obrnili. Medtem

je druga, merilna ekipa, ki je tudi fotografirala, izmerila jamo od konca meandra prek 204 metrov globokega brezna Apokalipsa do bivaka.

S tem je bila jama v celoti izmerjena in izračun z računalniškim programom je pokazal globino 896 metrov, se pravi nov jugoslovanski rekord. Dolžina osnovnega poligona brez stranskih rovov je že presegla 1500 metrov. Samo na tem poligonu je bilo izmerjenih preko 200 točk. Na tlorisu jame se je videlo, da poteka v nekakšni veliki spirali. Ker je tudi sicer (razen meandra) pretežno vertikalna, je bila končna točka na tlorisu le 104 metre oddaljena od točke vhoda.

Zadnja ekipa, ki je zupuščala jamo, je na vrhu nevarnih brezen zvila vrvi in jih shranila na pred vodo varnih mestih. Takrat še nismo vedeli, ali bodo vremenske razmere to zimo še dopuščale obisk jame; pomladne visoke vode ob taljenju snega bi zanesljivo potrgale vrvi v breznih, transport vse opreme iz jame in prihodnjo zimo zopet v jamo pa bi zahteval preveč dela. Tako je bilo smiselno pustiti vrvi v jami na varnih mestih, dokler raziskave ne bodo končane.

PRVIČ ČEZ 900 METROV

Ker se je lepo vreme nadaljevalo in se je zopet nabralo dovolj kandidatov za delo v jami, smo od 18. do 21. februarja organizirali še eno akcijo v jamo. Polni upanja na velike globine smo vzeli s seboj dovolj opreme, da bi lahko dosegli tako željeno koto — 1000 metrov. Jama pa tokrat ni bila tako radodarna z brezni, ki bi nas privedla globlje.

Po prvi skupini, ki je ponovno opremila jamo in transportirala opremo, so se v brezno podali štiri jamarji, ki so nadaljevali raziskave. S prejšnjega dna so po ozkem meandru z vodo prodri do manjše dvorane približno 100 metrov daleč. Jama se nadaljuje s širšim meandrom, ki je daljal upanje na večje prostore. Vendar se je narava tokrat malo poigrala s človeškimi željami, kajti po le 20 metrih je podor velikih skalnih blokov v meandru preprečil nadaljevanje. Do tu so izmerili globino

911 metrov. Močan prepah na dnu sicer obeta za podorom večji prostor, vendar bo potrebno miniranje, da bi razširili prehod. Na povratku so jamarji bivakirali in se naslednji dan po 40 urah vrnili iz jame. Pri transportu opreme jim je pomagala pomožna ekipa.

S tem je bilo delo v jami za to zimsko sezono končano. Naslednji teden je na Kaninu zapadlo več kot meter snega. Nadaljevanje raziskav načrtujemo prihodnjo zimo. V jami je ostala tudi vsa oprema, ki ji jamska klima bistveno ne škoduje. Predvsem so to vrvi in kovinska tehnična oprema.

Pri raziskovanju smo uporabljali moderno vršno tehniko. Največji napredek je bil električni vrtalni stroj na akumulatorske celice, s katerim vrtamo luknje za svedrovce. Hitrost opremljanja brezen je bistveno večja, poveča pa se tudi varnost, ker ni »varčevanja« pri zabijanju varovalnih svedrovcev. V najglobljih delih jame smo uporabljali tenke, le 8 mm debele statične vrvi, kar je precej zmanjšalo težo potrebne opreme.

Čeprav na zadnji akciji nismo prodrli tako globoko, kot smo pričakovali, smo z doseženim lahko zadovoljni. Dosegli smo

največjo globino v kakšni kraški jami na ozemlju Jugoslavije. Jama je tudi v celoti izmerjena in fotografsko dokumentirana.

Možnosti za večje globine so še velike. Skladovnica zgornjetriadnih apnencev, v katerih so ohranjene lepe megalodontidne školjke, je na Kaninu zelo debela, izviri Boka, na primer, pa je le 730 metrov nad morjem. Ker leži vhod v jamo 2300 metrov visoko, je globinski potencial večji od 1500 metrov. Ostali izviri v Bovški kotlini in dolini reke Učje pa leže še nižje. Jama zaenkrat še nima dovolj izrazite smeri, da bi lahko sklepali, kam gre. Povezavo z izviri v dolini bi bilo potrebno ugotoviti z barvanjem vode.

ŽELJA: KLUB — 1000 METROV

Najgloblja jama v pogorju Kanina ostaja zdaj jamski sistem na sedlu Erbe (Brezno Gortani—Davanzo) na italijanski strani meje. Sistem je do sifona globok 920 metrov. Prav v letošnji zimi pa so potapljači preplavali sifon in pri tem dosegli globino 950 metrov, kjer jih je ustavil naslednji sifon. Najvišji vhod v ta sistem leži na nadmorski višini 1928 metrov, kar je 400 me-

namesto komentarja

NAMESTO EKOLOGIJE — OČENAŠ

Nekdaj so ljudje spoštovali narodo: gore so jim bile božanstva, strela je bila vrhovni bog, vsako drevo jim je pomenilo totem, živali so jim pomenile duhove preminulih in dragih jim rojakov in so se jih ball in jih spoštovali. Stotisoče let je tako človek živel skromno na robu velike narode, kakor je lepo in prav, skrit v jamah in v bojih z divjimi živalmi. Samo sem in tje je ostala za njim kakšna sled, ki pa jo še danes po desetisoč letih lahko samo občudujemo.

Nato se je storil napuh. Človek je ukrotil divjo travo, ki je dajala nenavadno obilno semen, divje zveri so se spridile in začele služiti človeku in kopitarji so zamenjali svojo svobodo za varen hlev in nož, kadar je človeku zadišalo. In rod prisklednikov, ki jim je tolišča pomenila več kot svoboda, se je širil. Pragozdovi so se začeli krčiti, mamuti

so izumrli, izumrli so zobri, izumrli so risi.

Človek pa je postal vse bolj pohlepen in lakomen. Preplul je Veliko Lužo, pobil vse bizone, požgal gozdove, preoral zemljo in vsepovsod naselil sebe.

Kmalu pa mu je že zemlja postala pretesna. Razbil je največje skrivnosti, ki jih je naroda obdržala zase in se zmagoslavno in slepo, opit od razdejanj, ki jih je že bil povzročil, proglasil za kralja sveta.

Tedaj se je naroda zganila. Vrhovnim bogovom je začelo pihati v posteljo, saj je človek začel premikati že vogale samih božjih bivališč. Bogovi so se obrnili v svoji božji postelji, potegnili svojo božjo odejo tako, da je spet pokrivala njihove božje noge in mirno zaspali naprej. Pri tem pa je nastal tak piš, da je pol človeštva odneslo.

Človek je tedaj zalučal svojo krono v temen kot, sédel ob rob poti in si zarinil glavo v roke. A neki manjši bog se ga je usmili, si nadel podobo popotnika, stopil pred človeka, mu obrisal solze in mu dejal: »Človek, kvišku pogled, pogum nazaj v srce, ni vse izgubljeno! Samo vse tisto, kar so dolge generacije tvojih prednikov z največjo vnmno uničevale, moraš spet povrniti v nekdanji red, pa bo tudi tebi spet posijalo toplo sonce.«

Boris Ogrizek

Jame, globlje od 500 m v Jugoslaviji

1. Skalarjevo brezno	Kanin	911 m
2. Jama na Vjetrenih brdih	Durmitor	880 m
3. Sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama	Bohinj	819 m
4. Pološka jama	Tolmin	704 m
5. Jama u Malom lomnom dolu	Durmitor	605 m
6. Majska jama	Bohinj	592 m
7. Stara škola	Biokovo	576 m
8. Vilimova jama (A-25)	Biokovo	565 m
9. M-16	Tolmin	547 m
10. Brezno pri Leški planini	Radovljica	536 m
11. Ponor na Bunjevcu	Velebit	534 m
12. Jama pod Kamenitim vratima	Biokovo	520 m

Deset najglobljih jam v Sloveniji

1. Skalarjevo brezno	Kanin	911 m
2. Sistem Brezno pri gamsovi glavici — Botrova jama	Bohinj	819 m
3. Pološka jama	Tolmin	704 m
4. Majska jama	Bohinj	592 m
5. M-16	Tolmin	547 m
6. Brezno pri Leški planini	Radovljica	536 m
7. Brezno presenečenj — Zelena jama	Mozirje	472 m
8. Večna radost	Krn	452 m
9. Brezno Martina Krpana	Bohinj	451 m
10. Cefizljev brezen	Bohinj	445 m

trov nižje od vhoda v Skalarjevo brezno. Velika želja slovenskih jamarjev je raziskati jamo, globljo od magične meje — 1000 metrov, ki ima v jamarstvu podobno veljavo kot v alpinizmu višina 8000 metrov. V svetu je zdaj raziskanih 32 jam, globljih od 1000 metrov, najgloblji pa je Sistem Jean Bernard v Franciji z globino 1535 metrov. V elitnem klubu — 1000, v katerega si prizadevamo priti tudi mi, pa je le 8 držav, in sicer Francija, Španija, Av-

strija, Italija, Švica, Sovjetska zveza, Mehika in Alžirija.

V katastru Jamarske zveze je trenutno registriranih 6025 jam. Častna katastrska številka 6000 je pripadla prav Skalarjeve-mu breznu. Raziskana najgloblja jama v Jugoslaviji in registriranih več kot 6000 jam v Sloveniji sta najlepša prispevka slovenskih jamarjev ob stoletnici organizirane jamarstva na Slovenskem, ki jo praznujemo letos.

KLJUB VSEMU JE V SLOVENIJI VEDNO VEČ PLANINCEV

DECEMBER 1988: 106 528 ČLANOV PZS

JOŽE DOBNIK

Ob koncu leta 1988 je bilo v slovenska planinska društva v naši republiki včlanjenih 106 528 planincev, kar je 575 več kot ob koncu leta 1987. Članov je bilo 75 in mladincev 650 več, medtem ko se je število pionirjev zmanjšalo za 150. Skupno število članstva se je povečalo v 98, zmanjšalo v 77, nespremenjeno pa je ostalo v 5 planinskih društvih.

Konec lanskega leta je bilo v Planinsko zvezo Slovenije včlanjenih 180 planinskih društev. To leto sta bili na novo včlanjeni planinski društvi Kres iz Ljubljane in Slivnica pri Celju (pošta Gorica pri Slivnici).

Štiri planinska društva lani niso dvignila članskih znamkic in so torej ostala brez članstva s plačano članarino; to so PD Kompas, PAP in Žičnica iz Ljubljane ter Triglav iz Sevnice. Ta društva bo treba črtati iz članstva PZS.

STATISTIKA POVE SKORAJ VSE

Pregled članstva po planinskih društvih kaže razveseljive podatke, da se je število članstva najbolj povečalo v planinskih društvih z malo člani in v manjših krajih, nadalje v krajih, ki so oddaljeni od gorá, na območjih, kjer se je planinstvo šele začelo razvijati in tudi v nekaterih pla-